

Bulletin Stedelijk Museum Amsterdam Couplet 4 a

viaar

Celi

=

a

=

wn)

3]

0

Lo

â\200\224~

J

5

x

v]

7!

e Andre * Rainer *

Forg * Ferlov * Penck * Huber Â© Pollock * Ryman Â© Kounellis

| i, RRR SR RR OF Soman? J

Sonja Ferlov Mancoba Beelden

Hoewel Willem Sandberg in 1949 bij de voorbereidingen van de Cobra-tentoonstelling in het Stedelijk Museum contacten had met leden van de Deense kunstenaarsvereniging Hest die hem adviseerden zowel Sonja Ferlov als Ernst Mancoba uit te nodigen, namen beide kunstenaars uiteindelijk niet deel aan de tentoonstelling. De reden daartoe was een ideologisch meningsverschil onder de leden van Hgst. Het uiteindelijke resultaat was dat Ferlov en Mancoba zich een jaar later aansloten bij de veel vrijere Cobragroep.

Ook nu is het een kunstenaar, Giinther Forg, die het museum wees op het werk van Sonja Ferlov Mancoba (Kopenhagen, 1911 - Parijs, 1984) een Deense beeldhouwster die het grootste gedeelte van haar leven in Parijs woonde. Omdat een van de achterliggende gedachten van de Couplet-reeks is om werk van kunstenaars in onderling verband en in samenhang met de collectie te tonen, besloten wij in te gaan op Forgs idee om tegelijkertijd met zijn tentoonstelling werk van Ferlov Mancoba te laten zien.

Sociale bewogenheid

Het werk van Sonja Ferlov Mancoba wordt gekenmerkt door een ethische levensovertuiging en sociale bewogenheid. Haar werken hebben titels als Solidariteit, Vertrouwen, Op naar de toekomst, Moeder en kind. Hoewel zij veel tekende en ook collages maakte, bestaat haar oeuvre voornamelijk uit kleine bronzen plastieken, symmetrisch opgebouwd, met grote universele zeggingskracht.

Sonja Ferlov Mancoba begon in 1930 in Kopenhagen met schilderlessen. Via het tijdschrift Linien / De Lijn dat in 1934 werd opgericht en dat streefde naar een samengaan van surrealistische en abstracte, op vorm en kleurwerking gebaseerde kunst, kwam zij, net zoals dat het geval was bij Asger Jorn, in contact met de kunstenaars die in Denemarken een verandering in de opvattingen over kunst teweegbrachten: Eljer Bille, Richard Mortensen, Vilhelm Bjerke Pedersen.

Naast het werk van die kunstenaars waren er in het tijdschrift De Lijn afbeeldingen te zien van het werk van Hans Arp, Juan Miro, Max Ernst en Henri Laurens en anderen, maar ook van de Afrikaanse werken uit de collectie van de Deen Carl Kjersmeier. Omdat Kjersmeier bevriend was met Ferlovs ouders kende zij hem en het boek dat hij schreef over Afrikaanse kunst. De invloed daarvan is in Ferlovs werk terug te vinden.

In 1936 maakt Ferlov samen met Eljer Bille een reis naar Parijs waar zij Alberto Giacometti ontmoet die uiteindelijk haar buurman wordt als ze in Montparnasse gaat wonen. Zijn werk maakt grote indruk op haar omdat hij niet echt abstract werkte maar portretten maakte en â\200\224 geabstraheerde â\200\224 figuren.

Mancoba

Karakteristiek voor Ferlovs werk in die Parijse begintijd is het gebruik van het objet trouvÃ©, en ze maakt doeken met kleine verfstreken, kleurvlekken en kruisen in een losse structuur. Eveneens in deze tijd ontmoet Sonja Ferlov de zwarte schilder Ernst Mancoba (Boksburg, Zuid Afrika 1904) die in 1938 naar Parijs kwam om te studeren. Hij hield dit vol tot 1940, toen hij vanwege zijn Britse staatsburgerschap door de Duitsers geïnterneerd werd. Samen bezochten Ferlov en Mancoba regelmatig het juist opgerichte MusÃ©e de 'Homme. Mancoba zegt dat de Afrikaanse beelden die hij in dat museum zag â\200\230sereenâ\200\231 waren omdat de kunstenaars die ze maakten, werkten om hun eigen leven te bewaren. Zij waren de priesters, de leiders die de mensen van hun stam kracht, schoonheid en vrijheid wilden geven. Dit in tegenstelling tot zijn eigen werk dat Afrika aan de blanken

toonde.

Mancoba en Ferlov werken veel samen en beïnvloeden elkaars denken over kunst. Beiden waren geïnteresseerd in het motief van moeder en kind omdat dit een onbeperkt vertrouwen uitstraalt. Aan-

Sonja Ferlov Mancoba
Skulptur (Le Combattant)
1961

Artcurial, Parijs

Sonja Ferlov Mancoba

Maske

1977

Nordjyllands Kunstmuseum, Aalborg

. |. vankelijk maakten beiden schilderijen en beelden, maar na verloop van tijd beeldhouwt alleen Ferlov nog en richt Mancoba zich op de schilderkunst.

Toen de oorlog uitbrak, vertrok Ferlov naar Denemarken maar in 1942 keert ze terug in Parijs waar ze Mancoba huwt. Mancoba schildert in het kamp en Ferlov werkt aan een grote sculptuur die uiteindelijk in 1946 in brons wordt gegoten.

Hest

Omdat in de jaren veertig de racistische houding ten opzichte van Mancoba in Parijs toenam, gingen Ferlov en Mancoba in 1947 naar Denemarken. Ze kwamen daar in contact met de kunstenaarsgroep Hest en Cobra. In de vroege jaren vijftig gaf Asger Jorn boekjes uit over collega-kunstenaars, de zogenaamde Cobra-bibliotheek. Een van die boekjes, met een tekst van de Belgische dichter Christian Dotremont, heeft het werk van Sonja Ferlov Mancoba tot onderwerp. Ongeveer tegelijk met Jorn, die eveneens teleurgesteld is in de houding van de Deense kunstenaars, gaan Ferlov en Mancoba in 1952 weer terug naar Parijs. Ze betrekken een klein appartement. Vanwege de moeilijke financiële situatie en het ruimtegebrek is het onmogelijk groot te werken en hun kunst lang te bewaren. De behuizing is zelfs zo klein dat Sonja en haar man nooit tegelijkertijd kunnen werken. Veel van Ferlov Mancoba's werk, dat in een door hen zelf gebouwde oven werd gebakken, of dat pas later in brons gegoten werd, bezit echter de informatie en kwaliteiten waardoor de maat op zich onbelangrijk is. Het is organisch van vorm, sterk van lijn, vaak in een

.dynamische symmetrie. Vaak herken je er iets van etnografische maskers in, of van menselijke vormen en referenties aan de sculptuur van het oude Egypte of Mexico.

In de jaren zestig was Ferlov Mancoba's werk te zien bij galerie Denise René in Parijs. Jorn kocht het voor zijn museum in Silkeborg en ook veel andere Deense musea bezitten haar werk. Haar werk was te zien in enkele overzichts-tentoonstellingen van Cobra en op dit moment is er in Zuid-Afrika een grote gemeenschappelijke overzichtstentoonstelling van Ernst Mancoba en Sonja Ferlov Mancoba.

MARJA BLOEM

A.R. Penck Beelden

A.R. Penck behoort met Georg Baselitz, Jörg Immendorff, Anselm Kiefer en Markus Lüpertz tot de generatie Duitse kunstenaars, die in de jaren zeventig met hun veelal figuratieve en â\200\230neo-expressionistischeâ\200\231 schilderijen, de in die tijd doodgewaande schilderkunst nieuw leven in blies.

Het werk van deze schilders toont hun interesse voor de geschiedenis; in het bijzonder voor het politieke Duitse verleden. Hun kunst bracht verwarring en discussie teweeg. Na de hegemonie van de Amerikaanse abstract-expressio-nistische schilderkunst en de daarop volgende reeks van stromingen die steeds een grote verandering van materiaalgebruik en inhoudelijke gerichtheid te zien gaven â\200\224 zoals de Pop Art, Minimal Art, Land Art, Conceptual Art en de Arte Povera â\200\224 volgde met het werk van deze Duitse kunstenaars een terugkeer naar de figuratieve schilderkunst. De â\200\230opgaandeâ\200\231 lijn van vernieuwing was

,verbroken (in het postmodernistische denken was de â\200\230opgaandeâ\200\231 lijn van het modernisme al veel eerder verstoord).

Standart

A.R. Penck werd in 1939 geboren als Ralf Winkler in de voormalige DDR in Dresden, de stad die voor zijn ogen in 1945 gebombardeerd werd. Als kunstenaar is hij autodidact en hij beperkt zich niet tot een medium: hij schildert, tekent en beeldhouwt, hij dicht en hij drumt. In 1968 vindt zijn eerste tentoonstelling in het westen plaats bij galerie Michael Werner in Keulen onder de schuilnaam A.R. Penck; de naam van een bekende geoloog en onderzoeker van de ijstijd (1858-1945). Hiernaast gebruikte hij ook andere pseudoniemen zoals Mike Hammer, Tancred Mitchell of Ypsilon. In 1980 vestigde hij zich in het toenmalige y West-Duitsland en in 1983 verhuisde hij naar Londen; waar hij sindsdien woont.

In 1961 schildert hij zijn eerste Weltbild, waarop een confrontatie van twee groepen mensen te zien is. De druk gebarende figuren zijn geschilderd in zwarte lijnen en zijn van verschillende grootte. Zij staan op een gebogen roodachtige horizon die de aarde voorstelt. In iedere groep houden de figuren â\200\230platformsâ\200\231 omhoog waarop weer kleinere figuren staan die moderne wapens,

zoals raketten en projectielen, op elkaar
gericht houden. Aan iedere zijde wordt
ook een bord opgehouden met de tau-
tologische tekst $A = A$. Weltbild is een

hel

A.R. Penck
Future of the soldier

unajjng wnasnjy 4ijopals /|